

Абылкасымова Р.Т., Узекеева Ж.Ш., Казакбаева Ж.Ж., Байгутуева М.К.
Ж. Баласагын атындагы КУУ
Абылкасымова Р.Т., Узекеева Ж.Ш., Казакбаева Ж.Ж., Байгутуева М.К.
КНУ имени Ж. Баласагына
Abylkasymova R.T., Uzekeeva Zh.Sh., Kazakbaeva Zh.Zh., Baigutueva M.K.
KNU named after J. Balasagyn

СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШИН УЮШТУРУУДА МУЛЬТИМЕДИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУУНУН НАТЫЙЖАЛУУЛУГУ

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS

Кыскача мнөздөмө: Окуунун заманбап шарттарында студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруу маселеси абдан актуалдуу болуп келе жатат. Бул макалада студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруу маселеси каралат, авторлор студенттердин өз алдынча ишин уюштуруунун максаттарына, милдеттерине жана шарттарына кәнүл бурат жана мультимедиа технологиялары студенттердин өз алдынча таанып-билүү иш-аракеттерин активдештирүүдө кеңири дидактикага ээ экендигин белгилейт. Билим берүү процессинде мультимедианы колдонуунун методикалык артыкчылыктары каралат. Мультимедиа технологиялары студенттердин чыгармачылыгына эбэлгө түзөт жана окуу материалы менен өз ара аракеттенүүдө интерактивдүүлүктү камсыз кылат.

Аннотация: В современных условиях обучения проблема организации самостоятельной работы студентов становится весьма актуальной. В данной статье рассматривается вопрос организации самостоятельной работы студентов. Автор обращает внимание на цели, задачи и условия организации самостоятельной работы студентов и отмечает, что мультимедийные технологии обладают широкой дидактикой в активизации самостоятельной познавательной деятельности студентов. Рассмотрены методические преимущества использования мультимедийных технологий в образовательном процессе, а также основные требования к оформлению мультимедийных материалов. Мультимедийные технологии способствуют творчеству студентов и обеспечивают интерактивность при взаимодействии с учебным материалом.

Abstract: In contemporary teaching conditions, the problem of organizing students' self-study is becoming quite urgent. This article discusses the issue of organizing independent work of students. The author draws attention to the goals, objectives and conditions of organizing independent work of students and notes that multimedia technologies have wide didactics in activating independent cognitive activity of students. The methodical advantages of using multimedia technologies in the educational process, as well as the basic requirements for the design of multimedia materials, are considered. Multimedia technologies contribute to the creativity of students and provide interactivity when interacting with educational material.

Негизги сөздөр: студенттердин өз алдынча иштери; мультимедиа технологиялары; мультимедиялык окутуу; мультимедиялык окутуу каражаттары; маалыматтык жана коммуникациялык технологиялар; интерактивдүүлүк.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов; мультимедийные технологии; мультимедийное обучение; мультимедийные средства обучения; информационные и коммуникационные технологии; интерактивность.

Keywords: independent work of students; multimedia technologies; multimedia education; multimedia learning tools; information and communication technologies; interactivity.

Азыркы учурда жогорку билим берүүнүн негизги талаптарынын бири болгон студенттердин өз алдынча, жекече иштерин уюштуруу актуалдуу маселелерден бойдон калууда. Окуу ишинин процессинде студенттердин өз алдынча иши – компетенциялардын комплексин эздөштүрүүдө

жетектөөчү роль ойнойт жана студенттин өзүн өзү өнүктүрүүнүн булагы болуп саналат.

Илимий адабияттарда (А.А.Вербицкий [1, с.207], И.А.Зимняя [2, с.384], В.А.Якунин [3, с.639] ж.б.) студенттердин өз алдынча иштөөсү адамзаттын объективдүү тажрыйбасын натыйжалуу өздөштүрүүгө, келечектеги адистин таанып-билүү чөйрөсүн өнүктүрүү жана өзүн өзү өркүндөтүүгө багытталган окуу ишинин эң жогорку формасы катары каралат.

«Студенттердин өз алдынча иши» түшүнүгүн чечмелөөдө колдонулуп жаткан ыкмалардын түрдүүлүгү өз алдынча иштин бардык аныктамаларын эки негизги багытка бөлүүгө мүмкүндүк берет. Айрым авторлор өз алдынча иштин уюштуруучулук, логикалык жактан маанилүүлүгүнө басым жасашат (Б.П.Есипов [4, с.240], О.А.Нильсон [5, с.280] ж.б.). Башка педагогдор студенттердин таанып-билүү иш-аракетинин өз алдынчалыгын, чыгармачылык тажрыйбага ээ болуусун баса белгилеп, өз алдынча иштөөнүн жигердүү аспектиси катары карашат (П.И.Пидкасистый [6, с.38], Н.А.Платохина [7, с.53], В.С.Федотов [8, с.109] ж.б.).

Студенттердин өз алдынча ишинин максаты – окуу материалын терең, толук өздөштүрүү жана өз алдынча билим алуу көндүмдөрүн өнүктүрүү.

Студенттин өз алдынча иштеринин милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

– студенттердин алган теориялык билимдерин жана практикалык көндүмдөрүн системалаштыруу жана бекемдөө;

– сөздүктөр менен иштөө (түшүндүрмө, котормо, терминологиялык, фразеологиялык ж.б) көндүмдөрүн калыптандыруу;

– студенттердин таанып-билүү жөндөмүн жана жигердүүлүгүн өнүктүрүү: чыгармачыл демилге, өз алдынчалык, жоопкерчилик жана уюшкандык;

– өз алдынча ой жүгүртүүнү, өзүн-өзү өнүктүрүү, өзүн-өзү өркүндөтүү жана өзүн-өзү машыруу жөндөмүн калыптандыруу;

– изилдөө жөндөмүн өнүктүрүү;

– жыйынтыктоочу сынактарда өз алдынча окуу процессинде чогултулган жана алынган материалдарды колдонуу;

Өз алдынча иштөөнү уюштуруу үчүн төмөнкү шарттар талап кылынат:

– студенттердин өз алдынча иштөөгө даярдыгы;

– билимге ээ болуу, билим алуу мотиви;

– бардык зарыл болгон окуу-методикалык жана маалымдама материалдардын болушу жана жеткиликтүүлүгү;

– өз алдынча иштердин сапатын үзгүлтүксүз көзөмөлдөө системасы;

– кеңеш берүү жардамы.

Студенттердин өз алдынча ишин уюштуруунун ыкмасы сабактын түзүмүнө, мүнөзүнө жана өзгөчөлүктөрүнө, сааттардын көлөмүнө, өз алдынча ишке берилген тапшырмалардын түрүнө студенттердин жеке сапаттары жана билим берүү ишинин шарттарына жараша болот.

Студенттердин өз алдынча иштерине төмөнкүлөр кирет:

– тексттер менен иштөө: окуу китептери, кошумча адабияттар, анын ичинде Интернет булактарынан алынган материалдар;

– сөздүктөр менен иштөө (глоссарий түзүү);

– кэркөм чыгармалар менен иштөө;

– баяндамаларды, рефераттарды жазуу;

– эссе жазуу;

– кейс-тапшырманы аткаруу;

– долбоордук иш-чаралар (жеке (топтук) долбоор);

– презентацияларды даярдоо (статикалык, анимацияланган, мультимедиа презентациялары);

– видео презентациялар (маалымат видеофильм түрүндө берилет);

– кроссворддорду түзүү;

– студенттик илимий конференциялардын, семинар-тренингдердин, олимпиадалардын ишине катышуу ж.б.

Студенттин өз алдынча иши – инсандын таанып билүү ишмердүүлүгүнүн таасирдүү механизми. Бул процессте активдүү кабыл алууга, билимге олуттуу маани берүүгө, мурда ээ болгон маалыматтарды тереңдетүүгө, кеңейтүүгө жана жаңыларды жаратууга көнүгөт. Студенттин өз алдынча ишти өткөрүүнүн негизги принциби коюлган проблемаларды жана тапшырмаларды чечүүдө, студенттин формалдуу иштерди пассивдүү аткаруусунан, таанып билүү активдүүлүгү аркылуу иштерди индивидуалдуу аткарууга өтүүсү [9, 13-б.].

Өз алдынча ишти уюштурууда мультимедиа технологияларынын ролу жана мүмкүнчүлүктөрү

жогору бааланып келе жатат. Мультимедиа технологиялары – бул интерактивдик (диалогдук) режимде үн, видеороликтер, анимациялар, статикалык сүрөттөлүштөр жана тексттер менен бир эле убакытта иштөөнү камсыз кылуучу технология.

Мультимедиялык технологиялар билим берүү маалыматтарын структуралаштыруунун, сактоонун жана кайра иштетүүнүн жаңы комплекстүү жолдорун камсыздайт, студенттердин өз алдынча илимий-изилдөө ишмердигин уюштуруунун кыйла натыйжалуу формаларына өтүүгө мүмкүндүк берет.

Окуу процессинде студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруунун формаларынын бири катары мультимедия презентацияларды колдонууну карап көрөлү. Мультимедия презентациялар – студенттердин идеяларын эң натыйжалуу жана визуалдык түрдө жеткирүүгө жардам берген күчтүү курал. Презентацияларды түзүү үчүн Microsoft Office тиркемелер топтомунун бир бөлүгү болгон PowerPoint программасынан сырткары түрдүү платформалар, сервистер: Paste, Swipe, Sway, Crello, Powtoon, Canva, Rawshorts, Prezi ж.б. менен студенттерди тааныштырып, өз алдынча иштерин аткарууда бул сервистерди пайдаланышына көмөк көрсөтүп келе жатабыз. Бул платформалар аркылуу студенттер презентацияларды мүмкүн болушунча интерактивдүү, креативдүү түзүүгө аракет кылышат. Алсак, Rawshorts, Prezi сервистери аркылуу видео презентацияларды түзүп, видеого текст, анимация, сүрөт, аудио кошуп, чыгармачылык менен иштешет.

Мультимедиялык каражаттардын жардамы менен түзүлгөн кроссвордду да өз алдынча ишти уюштуруунун формасы катары алсак болот. Кроссворд – бул дидактикалык оюн, өзүн өзү текшерүүнүн бир түрү, студенттердин эздөрү тарабынан түзүлгөн кызыктуу тест. Кроссворддорду түзүү боюнча тапшырмалар өз алдынча иш катары жеке аткарылышы мүмкүн же практикалык сабактарда чакан жана орто топтордо окутуунун активдүү ыкмалары катары колдонулат. Чакан жана орто топтордо иштөөдө кроссворд боюнча сынак өткөрүлөт, мында атаандаштыктын кошумча элементи пайда болот, ал окутуунун мотивациялык компонентин бекемдейт жана студенттердин чыгармачылык потенциалын ишке ашыруу жана өнүктүрүү үчүн кошумча шарттарды түзөт. Бүгүнкү күндө Интернет тармагында кроссвордду онлайн сервистерди (Online Test Pad, Puzzlecup.com, Crossword Labs, LearningApps.org, Vneuroka.ru) колдонуу менен кыска убакыттын ичинде түзсө болот. Кроссворд түзүү тапшырмасы – окуу материалын эздештирүүгө, суроолорду туура жана так түзүү кендүмдөрүн өнүктүрүүгө, ошондой эле окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт.

Өз алдынча иштөөнү уюштурууда маанилүү роль мугалимге таандык, ал ар бир этапта аткарылган иштин максаттарын түшүндүрүп, тактап жана коюлган милдеттердин аткарылышын сөзсүз көзөмөлдөөгө милдеттүү.

Мультимедиялык технологиялар: өз алдынча иштөө кендүмдөрүн өнүктүрүүгө; таанып-билүү иш-аракеттеринин туруктуу мотивациясын калыптандырууга; индивидуалдуу окутууну ишке ашырууга; чыгармачыл жана сынчыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүүгө; студенттердин маалыматтык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө; мультимедиялык окуу материалы аркылуу теманы терең үйрөнүүгө; интерактивдүү окутууну уюштурууга; келечектеги адистер үчүн зарыл болгон компетенцияларды калыптандырууга өбөлгө түзөт.

Студенттердин өз алдынча ишин уюштурууда мультимедиялык технологияларды пайдалануу методикалык жактан кыйла ыңгайлуу, ошондой эле маалыматты кызыктуу, жеткиликтүү кылууга мүмкүндүк берет, бул өз кезегинде теманын мазмунун тез эздештирүүсүн камсыздайт.

Жыйынтыктап айтканда, өз алдынча ишти уюштурууда мультимедиялык технологияларды пайдалануу билим берүү процессин кыйла жөнөкөйлөтүп, аны өркүндөтүүгө мүмкүндүк берет, ошону менен бирге анын натыйжалуулугун жогорулатат.

Колдонулган адабияттар

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – Москва: Высшая школа, 1991, 207-б.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – Москва: Логос, 2001, 384-б.
3. Якунин В.А. Педагогическая психология. – СПб.: Полиус, 1998, 639-б.
4. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроке. – Москва: Учпедгиз, 1961, 240-б.
5. Нильсон О.А. Теория и практика самостоятельной работы учащихся. – Таллин: Валгус, 1976, 280-б.
6. Пидкасистый П.И. Пути активизации самостоятельной работы студентов по педагогическим дисциплинам. – Москва: Отд. науч. информации НИИВШ, 1976, 38-б.

7. Платохина Н.А. Самостоятельная работа – условие стимулирования активной учебнопознавательной деятельности студентов // Известия Волгоградского государственного технического университета, 2006, № 8, 51-53-б.

8. Федотова В.С. Самостоятельная работа и самостоятельная деятельность студентов в психологическом контексте // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина, 2010, № 1, 109-119-б.

9. Асанбаева А.К. Студенттердин өз алдынча ишинин маңызы жана өзгөчөлүктөрү // Известия вузов, № 4, 2014-ж., 13-15-б.